

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

« 8 » бересня 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 052 – «Політологія»

Освітньо-професійна програма: Політологія

ОНУ
2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Політичне прогнозування» Одеса:
ОНУ, 2023. 18 с.

Розробник: **І.М. Милосердна**, кандидат політичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри _____ політології _____

Протокол № 2 від. “8” вересня 2023 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Світлана КОЧ

(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія _____

(підпис)

Василь ПОПКОВ

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС

Протокол № 2 від. “8” _____ вересня _____ 2023 _____ р.

Голова НМК _____

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. “ _____ ” _____ 20 _____ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів - 2 змістових модулів – 2 ІНДЗ*	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові Спеціальність 052 – «Політологія» Рівень вищої освіти: перший бакалавр	Нормативна ВК 26	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		8-й	10-й
		<i>Лекції</i>	
		14 год.	10
		<i>практичні</i>	
		16 год.	-.
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	80 год
		у т.ч. ІНДЗ*	
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дана навчальна дисципліна належить до циклу дисциплін фахової та практичної підготовки здобувачів освітньо-професійної програми підготовки фахівців у сфері політології за освітнім ступенем «Бакалавр» зі спеціальності 052 «Політологія» освітньо-професійної програми Політологія» і є теоретичним і практичним підґрунтям для розуміння природи й суті політичного прогнозування у зовнішній політиці держави та міжнародних відносинах.

Мета – формування розгорнутого уявлення про теоретичні та методологічні підходи до політичного прогнозування та моделювання, а також методичних навичок побудови прогностичних моделей..

Завдання - засвоєння головних причин і етапів становлення прогнозування в політиці; формування системного бачення інституційного забезпечення політичного прогнозування; оволодіння основними методами та принципами політичного прогнозування; засвоєння прямої залежності ефективності зовнішньої політики держави від діяльності аналітичних та експертних центрів як основних суб'єктів прогностичної діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Компетентності соціально-особистісні:

КСО-01 – розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи (принципи біоетики);

КСО-04 – здатність до критики й самокритики;

ПРОФЕСІЙНІ (ФАХОВІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

загально-професійні

КЗП-01 – здатність орієнтуватися у сучасних проблемах світової цивілізації, розуміти місце України в світі, системі міжнародного та європейського співтовариства

КЗП-04 – базові уявлення про системні закономірності розвитку міжнародних і внутрішньополітичних відносин, механізмів і засобів взаємодії різноманітних суб'єктів політики, діяльності політичних інститутів;

Очікувані програмні результати навчання (РН):

КСО-01	РН1 – Здійснювати організаційне забезпечення ефективної взаємодії підрозділів і виконавців у сфері професійної діяльності, в установах та організаціях РН2 – В умовах професійної або соціально-виробничої діяльності на основі навичок комунікативної культури, самоаналізу, етичних норм та спостереження за процесами у колективі уміти передбачати гострі конфліктні ситуації з метою їх запобігання та координації колективної взаємодії; РН3 – Організувати діяльності установи, професійного колективу з урахуванням ергономіки, вимог цивільного захисту і охорони праці в галузі.
КСО-04	РН12 – На основі критичного засвоєння світової та вітчизняної політичної науки виробляти та обґрунтовувати нові методологічні підходи, гіпотези, концепції. РН13 – На основі аналізу навчально-виховного процесу і самоаналізу результатів власної педагогічної діяльності забезпечувати реалізацію пізнавальної функції навчання. РН14 – На основі самостійного пошуку і самоспостереження уміти критично аналізувати, відбирати, засвоювати та використовувати наукові й культурні досягнення і сучасні методи пізнання, володіти ними для вирішення завдань професійної та побутової діяльності. РН15 – В умовах професійної або соціально-виробничої діяльності на основі

	навичок комунікативної культури, самоаналізу, етичних норм та спостереження за процесами у колективі уміти передбачати гострі конфліктні ситуації з метою їх запобігання та координації колективної взаємодії
КЗП-01	РН1 – На основі дослідження політичного ринку прогнозувати зміни розташування сил у політичному полі та можливі події внутрішнього і міжнародного життя РН2 – З урахуванням глобальних і локальних чинників і тенденцій прогнозувати подальший розвиток політичних інститутів, структур, політичної системи в цілому РН3 – На основі системного розуміння сучасних міжнародних відносин і проблем інноваційного розвитку забезпечувати розробку і впровадження заходів щодо міжнародного співробітництва та обміну досвідом відповідних державних установ, організацій, професійних колективів. РН4 – З урахуванням глобальних тенденцій і на основі правових норм здійснювати управління політико-інформаційними процесами, надавати новини і матеріали для ЗМІ РН12
КЗП-04	РН 16 – У складі груп фахівців або самостійно визначати тенденції розвитку сучасних економічних і соціально-політичних процесів та перспективні вектори діяльності політичної організації, державної установи, професійного колективу. РН 17 – Розробляти тактичні та оперативні плани діяльності державних і громадських структур і організацій, дослідницьких колективів у сфері внутрішньо державного і міжнародного співробітництва. РН 18 – З урахуванням глобальних і локальних чинників і тенденцій прогнозувати подальший розвиток політичних інститутів, структур, політичної системи в цілому. РН 19 – З урахуванням глобальних тенденцій і на основі правових норм здійснювати управління політико-інформаційними процесами, надавати новини і матеріали для ЗМІ.

Очікувані результати вивчення дисципліни «Політичне прогнозування». У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен :

знати: предметну область та базову специфіку професійної діяльності з політичного прогнозування; значення політичного прогнозування як особливої сфери пізнання; факти, данні та інформацію з різних первинних та вторинних джерел стосовно концептуальних моделей глобального політичного прогнозування; особливості реалізації тенденції майбутнього розвитку цивілізації, включаючи розвиток уявлень про її сучасні інтерпретації; основні методики, ефективні стратегії і методи прогностичної діяльності з урахуванням новітніх кількісних та якісних методів обробки та представлення інформації

вміти: використовувати базовий категорійно-понятійний апарат політичного прогнозування; прогнозувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах на підставі вивченого матеріалу; застосовувати теорії та методи політичного прогнозування у професійній діяльності; застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем при прогнозуванні майбутнього місця України у світі.

володіти: навичками чіткого оперування понятійно-категоріальним апаратом, методикою формулювання та обґрунтовування базових положень політологічного прогнозування.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теоретичні основи політичного прогнозування

Тема 1. Політичне прогнозування як наука та навчальна дисципліна. Сутність, принципи та категорії політичного прогнозування

Специфіка політичного прогнозування. Порівняльний аналіз прогнозування та передбачення; прогнозування та планування, програмування, проектування. Політичне прогнозування та рівні випереджальної активності. Ретропрогностика. Прогноз як різновид наукового дослідження. Характеристика умов, що вказують на необхідність політичного прогнозування.

Сутність політичного прогнозування. Основні характеристики політичного прогнозування, його теоретико-пізнавальна та управлінська спрямованість. Об'єктивні підстави та умови політичного прогнозування. Два аспекти політичного прогнозування: 1) теоретико-пізнавальний; 2) управлінський. Об'єкт та предмет політичного прогнозування. Основні категорії та інструменти політичного прогнозування. Параметри прогнозів. Функції політичного прогнозування.

Тема 2. Типологія політичних прогнозів, принципи та основні етапи політичного прогнозування.

Основні підходи до типологізації прогнозів. Загальна типологія прогнозів. Природознавчі, науково-технічні й суспільствознавчі прогнози. Залежність напрямків прогновної діяльності від потреб суспільства. Внутрішньополітичне та зовнішньополітичне прогнозування. Проблемно-цільовий критерій типологізації. Пошукові та нормативні прогнози: загальна характеристика, фундаментальні відмінності. Період випередження прогнозу та часова градація прогнозів.

Поняття бази прогнозу та прогнозного горизонту. «Ефект Едипа», «Ефект Розенталя», «Ефект Кассандри» та інші ефекти в прогнозуванні. Активні та пасивні прогнози. Самоздійснювані та самоспростовувані прогнози, їх специфіка та технологічна спрямованість в політичній сфері суспільства.

Принципи політичного прогнозування. Методологічні засади політичного прогнозування, закон історичного розвитку і причинно-наслідкових зв'язків. Принцип системності. Принцип узгодженості. Принцип варіативності. Принцип неперервності. Принцип верифікації. Принцип рентабельності прогнозування. Синергетика як універсальний принцип щодо забезпечення достовірності прогнозу та тип нелінійного мислення.

Тема 3. Футурологічні проекти розвитку людства.

Футурологія політики як науковий напрямок. Еволюція футуроорієнтованих підходів до опанування майбутнього в історії людської цивілізації. Концепції постіндустріального суспільства О. Тоффлера і Д. Белла. Концепція інформаційного суспільства Дж. Нейсбіта. Ідея «кінця історії» Ф. Фукуями.

Особливості зміни матеріальних і духовних основ розвитку сучасної цивілізації. Процес децентралізації та його значення для світового розвитку. Доповідь Римському клубові «Перша глобальна революція» А. Кінга і Б. Шнайдера.

Гуманізація суспільства та її основні характеристики. Роль освіти для майбутнього світового розвитку. Ознаки сучасного етапу демократизації суспільства. Процес інформатизації і формування інформаційного суспільства. Політико-антропологічні ознаки процесу індивідуалізації

Тема 4. Інформаційне забезпечення політичного прогнозування.

Критерії орієнтування у інформаційному масиві. Особливості відбору інформації, ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності. Характер, типологія джерел інформації політичного прогнозування. Збір інформації. Первинна і вторинна інформація. Визначення комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці, зв'язок комплексу з первинної та вторинної (похідною) інформацією. Джерела інформації в сфері зовнішньої політики. Документальні джерела. ЗМІ як джерело інформації.

Змістовий модуль II. Методологічні засади політичного прогнозування

Тема 5. Методи політичного прогнозування.

Основні види групових експертних оцінок. Методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми. Метод комісій. Нарада як спосіб здійснення групових експертних оцінок. Семінар як низько ефективний спосіб організації роботи експертів.

Методи колективної експертної оцінки в політичному прогнозуванні: метод колективної генерації ідей, метод Дельфі, метод "синектики"

Брейнстормінг. Основні принципи та етапи брейнстормінгу. Склад експертної групи в мозковому штурмі. Феномен групового мислення. Роль модератора в брейнстормінгу.

Методи індивідуальної експертної оцінки та кількісні методи політичного прогнозування.

Тема 6. Детерміновані моделі в політичному прогнозуванні.

Сутність методів політичного моделювання. Поняття моделі в прогнозуванні. Специфіка політичного моделювання в міжнародних відносинах. Етапи політичного моделювання. Класифікація типів моделей щодо застосування в політичному прогнозуванні. Імітаційні і динамічні моделі. Івент-аналіз як базовий спосіб моделювання політичних ситуацій. Штучний інтелект. Основні види моделей, які застосовуються на практиці.

Мета і завдання моделювання міжнародних відносин. Факторний і кластерний аналіз у дослідженні міжнародних відносин. Глобальні моделі взаємовідносин держав. Концепція "нового світового порядку" Г. Кіссінджера. Концепція "зіткнення цивілізацій" С. Гантінгтона.

Теоретичне осмислення сценарного мистецтва в людській діяльності. Сценарій як технологія. Теоретичні засади прогнозного сценарування та особливості сценарного підходу. Прогнозний сценарій у практиці політичного прогнозування. Складові сценарного прогнозу. Сценарування та підготовка до суб'єктоорієнтованої події. Методологічні засади стратегічного сценарування. Пошук системного визначення та вирішення стратегічних проблем у сценарії. Методи розробки сценаріїв. Сильні та слабкі сторони сценарного аналізу. Відмінності між сценарієм і прогнозом. Специфіка методики і алгоритмів застосування методу сценаріїв.

Тема 7. «Early warning» у прогнозуванні політичних конфліктів.

Конфлікт: поняття, причини та умови. Політичний конфлікт: поняття, ознаки та причини. Типологія політичних конфліктів. Міжнародні конфлікти: поняття, специфічні риси та особливості.

Процес створення «подієвих даних» (Event Data). Подієві дані як функції часу. Принципи кодування повідомлень про події. Інформаційне забезпечення івент-аналізу. Основні кодувальні системи (WEIS, COPDAB, CREON, BCOW, CASCON), їхня типологія.

Використання математичних методів аналізу подієвої інформації в рамках детермінованого і статистичного підходу. Багатовимірні методи в аналізі подієвої інформації. Прогнозування результату політичного конфлікту: класифікація подієвих послідовностей із використанням метрики Левенштейна. Аналіз "кластерів напруженості" Ф. Шродта.

Тема 8. Прогнозування основних напрямків розвитку світової політики.

Використання екстраполяції в прогнозуванні розвитку системи міжнародних відносин. Перспективи історико-компаративного методу. Модель революцій в країнах третього світу, запропонована Т. Скокпол: сутність, аналіз даних, інтерпретація прогнозу за підсумками дослідження. «Екологічний підхід» до аналізу політичних ризиків Г. Кнудсена. Модель гонки озброєнь Л. Річардсона.

Сценарії розвитку міжнародної політики. Прогностичні сценарії «великого циклу» (1969-2041 рр.) в працях Ю. Яковця, В. Пантіна. Довгі цикли світової політики за Дж. Модельські та В. Томпсоном.

Виклики світовій безпеці та механізми їх упередження. Ускладнення системи міжнародної політики наприкінці ХХ ст. – поч. ХХІ ст. (розпад соцтабору, теракт 11.09.2001 р.), глобальна економічна криза 2008 р., близькосхідний конфлікт та російсько-українська війна як чинники зміни геополітичної архітектури світу. Пандемія COVID 19 та її вплив на світову політику. Сценарії розвитку постпандемічного світу. Прогностичні концепції Г. Кіссінджера, Ю. Харарі, Г. Рахмана та інших. Давоський форум та його експертний потенціал у прогностичних дослідженнях майбутнього світу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль I. Модель професійного фахівця-політолога										
Тема 1. Політичне прогнозування як наука та навчальна дисципліна. Сутність, категорії та функції політичного прогнозування	10	2	2		6	12	2	-	-	10
Тема 2. Типологія політичних прогнозів, принципи та основні етапи політичного прогнозування	12	2	2		8	12	2	-	-	10
Тема 3. Футурологічні проекти розвитку людства.	12	2	2		8	11	1	-	-	10
Тема 4. Інформаційне забезпечення політичного прогнозування	12	2	2		8	11	1	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	46	8	8		30	46	6	-	-	40
Змістовий модуль II. Методологічні засади політичного прогнозування										
Тема 5. Методи політичного прогнозування.	14	2	4		8	12	2	-	-	10
Тема 6. Детерміновані моделі в політичному прогнозуванні.	8	2	-		6	11	1	-	-	10
Тема 7. «Early warning» у прогнозуванні політичних конфліктів.	12	-	2		10	10	-	-	-	10
Тема 8. Прогнозування основних напрямків розвитку	10	2	2		6	11	1	-	-	10

світової політики.										
Разом за змістовим модулем 2	44	6	8		30	44	4	-	-	40
ІНДЗ*										
Усього годин	90	14	16		60	90	10	-	-	80

* – за наявності

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Політичне прогнозування як наука та навчальна дисципліна. Сутність, категорії та функції політичного прогнозування. Пізнання майбутнього як важлива частина історії людства. Передбачення, передчуття та їхні особливості. Сутність політичного прогнозування. Науковий інструментарій політичного прогнозування. Основні категорії та поняття. Функції політичного прогнозування.	2
2.	Тема 2. Типологія політичних прогнозів, принципи та основні етапи політичного прогнозування. Типологія політичних прогнозів. Принципи політичного прогнозування: системності, науковості, адекватності, альтернативності, верифікації (перевірки), безперервності прогнозування тощо. Етапи прогнозування у сфері політики.	2
3.	Тема 3. Футурологічні проекти розвитку людства. Футурологія як науковий напрям прогнозування політики Влада і демократія в умовах постіндустріалізму (Елвін Тоффлер). Нові імпульси у розвитку людини й суспільства (Джон Нейсбіт, Патриція Абурден). Постлюдське майбутнє (Френсіс Фукуяма). Перспективи утвердження нового світового порядку (Генрі Кіссінджер). Синдром країн-родичів і «зіткнення цивілізацій» (Самуель Гантінгтон). Майбутнє капіталізму (Пітер Дракер, Чарлз Хенді, Лестер Туроу, Роберт Райх).	2
4.	Тема 4. Інформаційне забезпечення політичного прогнозування. Критерії орієнтування у інформаційному масиві. Особливості відбору інформації, ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності. Характер, типологія джерел інформації політичного прогнозування. Збір інформації. Джерела інформації в сфері політики. Документальні джерела. ЗМІ як джерело інформації.	-
5.	Тема 5. Методи політичного прогнозування. Поняття методології й методу політичного прогнозування. Методи політичного прогнозування: загальні методи, екстраполяція та інтерполяція, порівняльний аналіз, статистичні методи, контент-аналіз, метод експертної оцінки, брейнстормінг, методи опитування, метод Делфі, івент-аналіз, ситуаційний аналіз, SWOT-аналіз.	4
6.	Тема 7. «Early warning» у прогнозуванні міжнародних конфліктів. Конфлікт: поняття, причини та умови. Політичний конфлікт: поняття, ознаки та причини. Типологія політичних конфліктів. Міжнародні конфлікти: поняття, специфічні риси та особливості.	2
7.	Тема 8. Прогнозування основних напрямків розвитку світової політики. Сутність глобального політичного прогнозування. Особливості світоустрою ХХ – поч. ХХІ ст. та перспективи його трансформації. Сценарії розвитку міжнародної політики. Прогностичні сценарії «великого циклу» (1969-2041 рр.) в працях Ю. Яковця, В. Пантіна. Довгі цикли світової політики за Дж. Модельські та В. Томпсоном. Виклики світовій безпеці та механізми їх упередження. Давоський форум та його експертний потенціал у прогностичних дослідженнях майбутнього світу. Геополітичні сценарії розвитку майбутнього України.	2

5. Теми семінарських занять

(не передбачено)

6. Теми лабораторних занять.

(не передбачено)

7. Самостійна робота.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.в.)	Кількість годин (з.в.)
1	<p>Тема 1. Політичне прогнозування як наука та навчальна дисципліна. Сутність, категорії та функції політичного прогнозування.</p> <p>Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі.</p> <p>Продумайте обґрунтування наукового статусу політичного прогнозування. Розкрийте та проаналізуйте зміст базових категорій прогнозування: прогноз, прогностика, політичне прогнозування. Поясніть у чому сутність, зміст і особливості прогностики як науки. Розкрийте зміст функцій політичного прогнозування. Визначте та проаналізуйте роль і місце політичного прогнозування в системі інших наук.</p>	6	-
2	<p>Тема 2. Типологія політичних прогнозів, принципи та основні етапи політичного прогнозування.</p> <p>Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі.</p> <p>Визначте та проаналізуйте основні критерії типології політичних прогнозів. Наведіть приклади короткострокових, середньострокових і довгострокових прогнозів. Визначте коло соціально-політичних явищ, що потребують довгострокових прогнозів і дайте своє обґрунтування. Проаналізуйте головні відмінності між внутрішньополітичним і зовнішньополітичним прогнозуванням. Визначте чи можливо змінювати послідовність етапів циклу прогнозування у сфері політики. Обґрунтуйте свою думку</p>	8	-
3	<p>Тема 3. Футурологічні проекти розвитку людства.</p> <p>Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі.</p> <p>Продумайте обґрунтування наукового статусу футурології. Визначте наскільки обґрунтоване передбачення майбутнього Е. Тоффлера, яке він пов'язує із побудовою "цілісної гуманної цивілізації", перехід до якої відбудеться шляхом "революції влади". Проаналізуйте, наскільки справдилися передбачення Г. Кіссінджера щодо встановлення нового світового порядку. Поясніть у чому полягають особливості теорії хвилі демократизації С. Гантінгтона.</p>	8	-
4	<p>Тема 4. Інформаційне забезпечення політичного прогнозування.</p> <p>Опрацюйте рекомендовану літературу.</p> <p>ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі.</p> <p>Розкрийте та проаналізуйте зміст понять «інформація», «інформаційні канали». Визначте та проаналізуйте критерії орієнтування у інформаційному масиві. Визначте особливості відбору інформації, ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності. Назвіть та проаналізуйте основні типології джерел інформації політичного прогнозування. Визначення комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці.</p>	8	-
5	<p>Тема 5. Методи політичного прогнозування.</p> <p>Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі.</p> <p>Складіть схему класифікації методів політичного прогнозування.</p>	8	-

	Поясніть механізм застосування методів прогнозування та наведіть приклади їх використання: метод експертної оцінки; метод колективної генерації ідей (“мозкової атаки”); метод Делфі; методи екстраполяції та інтерполяції; метод побудови сценаріїв; метод морфологічного аналізу; статистичний метод.		
6	Тема 6. Детерміновані моделі в політичному прогнозуванні міжнародних відносин. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Розкрийте та проаналізуйте зміст понять «модель», «моделювання». Визначте, яким вимогам повинна відповідати модель у політичному прогнозуванні. Назвіть у чому особливості моделювання міжнародних відносин. Наведіть приклади політичного моделювання в міжнародних відносинах.	6	-
7	Тема 7. «Early warning» у прогнозуванні міжнародних конфліктів. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Проаналізуйте концептуалізацію понять «попередження» та «прогнозування» політичних конфліктів. Назвіть та проаналізуйте моделі раннього попередження конфліктів. Якісні та кількісні системи моніторингу. Визначте та проаналізуйте індикатори раннього попередження конфліктів. Назвіть організації, які займаються дослідженнями проблеми раннього попередження конфліктів та, на базі яких розгорнуті широкомасштабні програми. Світові попередження та раннього реагування на конфлікти	10	-
8	Тема 8. Прогнозування основних напрямків розвитку світової політики. Опрацюйте рекомендовану літературу. ІНДЗ: Надайте відповіді в самостійній письмовій роботі. Представити кілька прогнозів за авторством відомих дослідників (як західних, так і вітчизняних) стосовно майбутнього розвитку світової політики, міжнародних відносин, світової геоekonomіки тощо.	6	-
ВСЬОГО		60	-

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – самостійне опрацювання літератури; [4] – індивідуальне навчально-дослідне завдання: підготовка доповіді; презентації

8. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни «Політичне прогнозування» застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

СЛОВЕСНІ ТА НАОЧНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

ПРАКТИЧНІ (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації);

КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ЗАВДАНЬ (колективне обговорення, виконання та презентація ІНДЗ, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв’язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн дискурс.

9. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання результатів навчання:

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-4	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	5-10	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	3	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	6-8	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
	9-10	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.

Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота (опитування) за кожним змістовним модулем.

10. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Місце політичного аналізу та прогнозування в системі політичної науки.
2. Поняття “прогноз” і “політичне прогнозування”.
3. Специфіка та основні категорії політичного прогнозування
4. Основні характеристики політичного прогнозування.
5. Об’єктивні підстави й умови політичного прогнозування.
6. Принципи політичного прогнозування.
7. Основні типи політичних прогнозів.
8. Внутрішньополітичне і зовнішньополітичне прогнозування.
9. Синергетика як універсальний принцип забезпечення достовірності прогнозу.
10. Основні етапи розробки прогнозів.
11. Пошукові та нормативні прогнози: загальна характеристика, фундаментальні відмінності.
12. Поняття бази прогнозу та прогнозного горизонту.
13. Методи політичного прогнозування.
14. Функції політичних прогнозів.
15. Моделювання соціально-політичних процесів.
16. Сутність та етапи політичного моделювання.
17. Основні типи моделей.
18. Штучний інтелект та «івент-аналіз».
19. Футурологія політики як науковий напрямок.
20. Концепції постіндустріального суспільства Олвіна Тоффлера і Даніела Белла.
21. Концепція інформаційного суспільства Джона Нейсбіта.
22. Ідея “кінця історії” Френсіса Фукуями.
23. Процес децентралізації та його значення для майбутнього світового розвитку.
24. Мета і завдання моделювання міжнародних відносин.
25. Концепція «нового світового порядку» Генрі Кіссінджера.
26. Глобальне моделювання С Гантінгтона.
27. Глобальне моделювання Зб. Бжезінського.
28. Гуманізація суспільства та її основні характеристики.
29. Процес інформатизації і формування інформаційного суспільства.
30. Прогнозний сценарій у практиці політичного прогнозування.
31. Роль методів колективної експертної оцінки і «мозкової атаки».
32. Результати і критерії ефективності політичного прогнозування.
33. Доповідь Римському клубові «Перша глобальна революція» А. Кінга і Б. Шнайдера.
34. Критерії орієнтування у інформаційному масиві.
35. Характер, типологія джерел інформації політичного прогнозування.
36. Збір інформації. Первинна і вторинна інформація.
37. Джерела інформації в сфері зовнішньої політики.
38. ЗМІ як джерело інформації.
39. Факторний і кластерний аналіз у дослідженні міжнародних відносин.

40. Методи колективної експертної оцінки в політичному прогнозуванні.
41. Брейнстормінг: сутність, основні принципи та етапи.
42. Методи індивідуальної експертної оцінки.
43. Кількісні методи політичного прогнозування.
44. Модель і моделювання: сутність понять.
45. Методи просторового моделювання (картографування) політичних процесів.
46. Моделювання світової динаміки. Моделі Світ-2 та Світ-3.
47. Глобальні моделі взаємовідносин держав.
48. Виклики світовій безпеці та механізми їх упередження.
49. Давоський форум та його експертний потенціал у прогностичних дослідженнях майбутнього світу.
50. Міжнародні конфлікти: поняття, специфічні риси та особливості.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний та періодичний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Іспит 20	100
10	10	10	10 Модульний контроль №1	10	10	10	10 Модульний контроль №2		

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення.

1. Милосердна І.М. Робоча програма курсу «Політичне прогнозування» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».
2. Милосердна І.М. Силабус курсу «Політичне прогнозування» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».
3. Вступ до політичної аналітики / С.О.Телешун, О.Р. Титаренко, І.В. Рейтерович, С.І. Вировий. К.: Вид-во НАДУ, 2006.
4. Галушак М. П., Галушак О. Я., Кужда Т. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. Тернопіль: ФОП Паляниця, 2021. 160 с.
5. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: Теорія, методологія, практика. К. : Генеза, 2006. 400 с.

14. Рекомендована література Основна

1. Modelski G., Tompson W. R. Leading Sectors and World Powers: The Coevolution of Global Politics and Economics. Columbia: University of South Carolina Press. URL : https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=a-mMKb5fPKEC&oi=fnd&pg=PR13&dq=info:2ugm_xZdhssJ:scholar.google.com&ots=bv5MnR93ya&sig=QDHD57_Qu925uXGN8l7kdVuLcgw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
2. Бжезінський Зб. Велика шахівниця ; пер. Олена Фешовець. Харків : Фабула, 2018. 288 с.
3. Горбатенко В.П. Футурологія і політика: монографія. Київ:Академвидав, 2019. 288 с.
4. Гуманітарний дискурс: політика, управління, влада : кол. монографія / НУ "ОЮА", Ф-т правової політології та соціології ; за ред. : О. А. Івакіна, І. В. Шамши, Д. В. Яковлева. Одеса : Гельветика, 2015. 467 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25295/1/2020-Кузь%20О%20М%20Коротков%20Д%20С%20Михайличенко%20Д%20Ю%20т%20а%20ін.pdf>
6. Міжнародні відносини та світова політика: підручник : рекомендовано МОН України / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; за ред. В. А. Манжоли. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2014. 663 с.
7. Соціокультурні чинники трансформації політичної реальності у ХХІ столітті: монографія / Ред. кол. В.В. Попков (наук. керівн.), Є. С. Огаренко, Н.Є. Степанова, О. Ю. Хорошилов). Одеса, ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2020. 296 с.
8. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія / за заг. ред. М.А.Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 428 с.

Додаткова:

9. Андрущенко Т.В. С. Хантингтон: зіткнення цивілізацій як політичний прогноз. Гілея. 2009. Випуск 23. С. 365-373

10. Браун П. Посібник з аналізу державної політик. К. : Основи, 2000. 243 с
11. Ващенко К. Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу і прогнозу. *Політичний менеджмент*. 2007. №1. С. 165-172.
12. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім. Олександр Погорілий. К: Основи, 1998. 534 с. URL : <http://litopys.org.ua/weber/wbs.htm>
13. Веймер Д. Аналіз політики. Концепції і практика / Д. Веймер, Е. Вайнінг. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1998. 360 с.
14. Герасимчук Т.Ф., Киридон А.М., Троян С.С. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор» , 2017. 226 с.
15. Горбатенко В.П. Метод «Делфі» та специфіка застосування його в прогнозних розробках. *Політичний менеджмент*. 2008. №6. С.174-182.
16. Денисюк С. Г., Шиян А. А. Моделювання політичних процесів. Прикладна політологія: навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. К. : ВЦ «Академія», 2008.
17. Квітка С.А. Форсайт як технологія проектування майбутнього: новітні механізми взаємодії публічної влади, бізнесу та громадянського суспільства. *Аспекти публічного управління*. 2016. №8. С. 5-15.
18. Міненкова П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри» наукове переосмислення традиційних підходів. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 1. С. 17–22. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26615/1/VPSP2018-1_17-22.pdf
19. Мягкий М. Теорія довгих хвиль Кондратьєва: тенденції та протиріччя. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2009. Вип. 110. С. 50-53
20. Ржевська Н.Ф. Політичний аналіз і стратегічне прогнозування в США: інституційний вимір / Н.Ф.Ржевська. Дрогобич: Коло, 2012. 255 с.
21. Ржевська Н.Ф. Стратегічні прогнози щодо перспектив стратегічного партнерства для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук, праць*. 2018. Вип. 137.
22. Яцина Ю.О., Кудінов І.О. Кластерне моделювання в політичному аналізі. *Молодий вчений*. 2015. №7 (22). Частина 2. С. 130-134.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://irows.ucr.edu/> The Institute for Research on World-Systems
2. <https://web.archive.org/web/20051029101900/http://jwsr.ucr.edu/index.php>
3. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
5. <http://www.info-library.com.ua/books.html> – Електронна бібліотека підручників.